

۹۸/۰۸/۱۳	تاریخ	قانون - مقررات - رویه اجرایی (دستور جلسه شماره ۱)	شناسه
بررسی پیشنهادات کوتاه مدت و بلندمدت جهت پوشش نوسانات ارزی و حل مشکلات فعالان اقتصادی به خصوص تسهیلات گیرندگان ارزی از صندوق توسعه ملی			عنوان
اتاق بازرگانی کرج			مرجع طرح موضوع
<p>بخش اول: بیان مسئله</p> <p>طبق تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید مصوب ۱۳۹۴ "وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، آیین نامه پوشش نوسانات نرخ ارز را تهیه کند و به تصویب هیأت وزیران برساند."، لیکن این آیین نامه تاکنون تدوین نشده است و در این خصوص سوالی مطرح است که علت اجرایی نشدن این تبصره چیست؟ به گفته نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی، در جلسه کارگروه کارشناسی شورای گفتگو مورخ ۹۸/۰۲/۱۵، علت عدم اجرای تبصره ۳ ماده ۲۰ در تدوین آیین نامه، مخالفت بانک مرکزی بوده است. به دنبال عدم اجرای این تبصره در طی این سال ها، فعالان اقتصادی از جمله تسهیلات گیرندگان ارزی از صندوق توسعه ملی، دچار مشکل در بازپرداخت تسهیلات به دلیل نوسانات نرخ ارز شده اند.</p> <p>لازم به توضیح است صندوق توسعه ملی در پی ابلاغ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه و با تدبیر و همکاری دولت و مجلس شورای اسلامی براساس ماده ۸۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران که اساسنامه صندوق نیز می باشد، به تصویب رسیده و در خدمت تولید و توسعه سرمایه گذاری های ایجاد شده است. به حکم مفاد ماده ۸۴ قانون مذکور، کلیه منابع صندوق توسعه ملی ارزی است و تسهیلات پرداختی ارزی آن در سررسید به صورت ارزی بازپرداخت می شود مگر اینکه به حکم قانون برای بخشی از اقتصاد معافیتی منظور شده باشد. روش کار به شکل ذیل است:</p>			شرح دستور
مراحل اعطای تسهیلات ارزی از صندوق توسعه ملی			
متقاضی	ارائه درخواست تسهیلات به بانک عامل برای اجرای طرح/انجام فعالیت بر اساس فعالیت های واجد اولویت پرداخت تسهیلات، اعلامی از سوی صندوق توسعه ملی		
بانک عامل	بررسی درخواست در چارچوب قرارداد عاملیت و نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی		
بانک عامل	بررسی توجیه فنی، مالی و اقتصادی طرح / بررسی فعالیت و اهلیت متقاضی و تصویب در ارگان اعتباری بانک عامل		
بانک عامل	تکمیل و ارسال شناسنامه اعتباری طرح / فعالیت مصوب و تایید شده به انضمام مستندات لازم به صندوق توسعه ملی		
صندوق توسعه ملی	تطبیق مندرجات شناسنامه اعتباری و با ضوابط اعطای تسهیلات ارزی در چارچوب قرارداد عاملیت		
صندوق توسعه ملی	اعلام وصول شناسنامه اعتباری به بانک عامل جهت انجام اقدامات بعدی در خصوص تقاضاهای منطبق با ضوابط صندوق		
بانک عامل	انعقاد قرارداد با متقاضی و ارسال تساویر قرارداد، افزایش درک و پذیرش ریسک نوسانات نرخ ارز به انضمام جدول زمان بندی بازپرداخت تسهیلات و مستندات و ریزکاربرد تعهد (Commitment Fee) به حساب صندوق توسعه ملی		
صندوق توسعه ملی	اعلام مسدودی مبلغ مورد درخواست به بانک مرکزی پس از اطمینان از صحت مستندات دریافتی توسط صندوق توسعه ملی		
بانک مرکزی	صدور سند مسدودی و اعلام آن به بانک عامل و صندوق توسعه ملی		
بانک عامل	پرداخت تسهیلات		

لازم به ذکر است تا اردیبهشت ماه سال ۹۷، متقاضیان با تأمین مبلغ اقساط از محل منابع در دسترس و یا با تأمین معادل ریالی اقساط مربوطه نزد بانک عامل و خرید ارز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با نرخ رسمی (دلار حدود ۴۲ هزار ریال) از طریق بانک مربوطه نسبت به تسویه اقساط خود اقدام می نمودند؛ لیکن در حال حاضر می بایست مطابق آخرین دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های صادره، با خرید ارز از بازار ثانویه نسبت به تسویه اقساط تسهیلات دریافتی خود اقدام نمایند. «در بند ۳۴ بخشنامه ارزی بانک مرکزی مصوب ۱۳۹۷، تحت عنوان بخشنامه تأمین ارز مصارف خدماتی چنین آمده است که "تأمین ارز جهت بازپرداخت تسهیلات اعطایی (اعم از اصل، سود و وجه التزام تاخیر تادیه دین) به تسهیلات گیرندگان از محل منابع بانک‌ها و صندوق توسعه ملی به نرخ بازار بلامانع است» و در سال ۹۸ نیز طبق ابلاغ بانک مرکزی به نرخ بازار دوم ارز و از طریق سامانه نیما باید اقدام کنند. این امر به جهت افزایش یکباره نرخ ارز به میزان بیش از دو برابر، وجود نرخ‌های متفاوت از یک سو و از سوی دیگر عدم وجود ارز قابل خریداری در سامانه نیما، سبب شد، جریان نقدی طرح‌های مورد تأمین مالی و بازپرداخت اقساط آن‌ها تحت تأثیر قرار گرفته و امکان تأمین و تسویه اقساط مقدور نگردد، منجمله برای برخی از صنایعی که کالاهایشان مشمول قیمت گذاری سازمان حمایت می‌باشند و عملاً امکان افزایش قیمت برای آن‌ها وجود ندارد و همچنین به علت شدت شرایط تحریم نیز امکان صادرات و تأمین ارز از این محل برای آن‌ها امکان پذیر نمی‌باشد و یا دارای ممنوعیت صادرات و یا عوارض صادرات هستند.

این امر در حالی است که علاوه بر وجود تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید، ستاد اقتصادی نیز در جلسه مورخ ۱۷/۱۰/۹۶ با حضور رییس جمهور، تصمیماتی را جهت اقدام ابلاغ نمود. در بند ۹ این ابلاغیه تکلیف شد تا "بانک مرکزی پیشنهاد لازم در خصوص فروش ارزهای آتی برای پروژه‌هایی که در حال حاضر از صندوق توسعه ملی وام ارزی می‌گیرند، تهیه و با احتساب تغییرات نرخ ارز که باید طی سال‌های بعد پرداخت شود، به هیأت امنا ارائه نمایند. نباید وام گیرندگان امروز صندوق توسعه ملی از بازپرداخت وام‌های ارزی در آینده به دلیل تغییرات ارزی نگرانی داشته باشند."؛ لیکن تاکنون این بند از مصوبه ستاد اقتصادی از سوی بانک مرکزی اجرا نشده است.

بخش دوم: بررسی راهکارهای پیشنهادی حل مشکلات تسهیلات گیرندگان ارزی

راهکارهای پیشنهادی که در جلسات کارشناسی مطرح شده اند، در شرح دستور پیش رو در ۴ بند تقسیم بندی شده اند که ۳ بند از آن راهکارهای کوتاه مدت و جهت حل مشکل تسهیلات گیرندگان ارزی از صندوق توسعه ملی می باشد و بند ۴ به نحوه اجرای تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید و حل مشکل کلیه فعالان اقتصادی اختصاص دارد.

- بند اول: استفاده از راهکارهای پیشنهادی معاونت اقتصادی ریاست جمهوری برای حل مشکلات تسهیلات گیرندگان از صندوق توسعه ملی

با عنایت به مشکل تسهیلات گیرندگان صندوق توسعه ملی، نمایندگان مجلس شورای اسلامی در این خصوص با ریاست جمهوری مکاتبه نمود و جناب آقای نهبوندیان، معاون محترم اقتصادی رییس جمهور، جهت حل مشکلات فعالان اقتصادی راهکارهایی را به شرح ذیل به بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی و وزارت صنعت، معدن و تجارت ارائه نموده است:

ردیف	راهکارهای پیشنهادی
۱	به منظور بررسی مشکلات و شناسایی سازوکار اجرایی مناسب، شرکت های موضوع این نامه به صندوق توسعه ملی، مراجعه تا نسبت به تفکیک شمولیت هر کدام از شرکت ها، نسبت به بحث قیمت گذاری سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان براساس نرخ ارز ۴۲۰۰۰ ریالی و نیز ممنوعیت صادرات در شرایط فعلی اقدام گردد.
۲	در مورد آن دسته از شرکت هایی که به طور همزمان، مشکل قیمت گذاری و ممنوعیت صادرات دارند، با مشارکت وزارت صنعت، معدن و تجارت نسبت به بررسی اصلاح شیوه قیمت گذاری و همچنین حذف سیاست ممنوعیت صادرات، اقدام و اتخاذ تصمیم گردد.
۳	صندوق توسعه ملی در مورد تعدادی از شرکت های باقی مانده که با وجود اقدامات و مساعدت های پیش گفته دچار مشکل خواهند بود، از راهکار استمهال و تقسیط استفاده نماید.

لازم به ذکر است اجرا یا عدم اجرای ۳ بند از راهکار ارائه شده از سوی معاونت اقتصادی ریاست جمهوری، در جلسه کارگروه کارشناسی شورای گفتگو مورخ ۹۸/۰۷/۲۳ مطرح گردد که در خصوص این ۳ بند، مشخص شد این راهکارها که موقتی و به صورت مسکن های آنی و کوتاه مدت هستند، اجرا نشده و اقدامی از سوی صندوق توسعه ملی، بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت صورت نگرفته است که نظرات نمایندگان این سه نهاد در این خصوص به شرح ذیل است:

دستگاه	نظرات در مورد راهکارهای معاونت اقتصادی ریاست جمهوری
صندوق توسعه ملی	محسن سراج زاده، بیان نمود وظایف و اختیارات صندوق نشأت گرفته از اساسنامه آن می باشد که مصوب مجلس است. طبق اساسنامه صندوق، منابع صندوق، ارزی است و بازپرداخت اقساط آن نیز طبق نظام نامه صندوق باید به صورت ارزی باشد و قابل تغییر نیز نمی باشد. بنابراین صندوق به لحاظ قانونی و در این سطح نمی تواند نظر دهد که آیا بازپرداخت می تواند به ریال تبدیل شود یا خیر. وی در ادامه افزود در مورد استمهال نیز روال عادی طی می شود و تغییری در آن صورت نگرفته است و برای متقاضیان ۱۲۰ ماه استمهال صورت می گیرد که در مناطق کمتر برخوردار به ۱۴۴ ماه می رسد. وی در خصوص راهکارهای معاونت اقتصادی ریاست جمهوری نیز افزود که در این خصوص اقدامی از طرف صندوق انجام نشده است.
صندوق توسعه ملی	رضا محمدی اظهار نمود هیأت عامل این اجازه را از هیأت امنا گرفته است که دوره تامین مالی را اضافه کند تا اقساط کوچکتر شوند و اگر پیشنهاد این باشد که این دوره بیشتر شود، می توان به هیأت امنا پیشنهاد داد. طبق آمار ۳۶۰ طرح در صندوق توسعه ملی تامین مالی شده اند و ۱۷۶ طرح به دوره بازپرداخت رسیده اند و از این تعداد، کمتر از ۱۰ طرح نیازمند قیمت گذاری بوده است. به طور مثال فولادی ها و پتروشیمی ها صادرات خوبی دارند که می توانند اقساط خود را بازپرداخت کنند. وی در ادامه افزود قرار بر این بوده که کسانی که از صندوق وام دریافت کرده اند، از محل صادرات خود، بازپرداخت را انجام دهند، پس مشکل اینجاست که چرا این اشخاص نمی توانند، صادرات داشته باشند.
سازمان حمایت	مهرداد ایزدی بیان نمود دستور العملی برای قیمت گذاری کالاها بر مبنای بخشنامه ارزی ۱۶ مرداد ۹۷ وجود دارد که ۲۵ گروه کالایی را شامل می شود و چنانچه از ارز ۴۲۰۰ تومانی استفاده نمایند، باید قیمت گذاری شوند؛ لذا این شرایط برای همه کالاها نمی باشد، وی افزود که رویکرد وزارت صنعت از ممنوعیت صادرات به تعیین عوارض و تعرفه تغییر کرده است که می توان پیشنهاد داد تا در کمیته تعیین عوارض، نرخ ها تعدیل شوند.

<p>وزارت صنعت</p>	<p>گلنار نصراللهی بیان نمود در مورد بند دوم راهکارهای معاونت اقتصادی ریاست جمهوری تاکنون شخصی به وزارت صنعت مراجعه نکرده است که از صندوق وام ارزی دریافت کرده باشد و با ممنوعیت صادرات دچار مشکل شده باشد. وی در ادامه افزود که رویکرد وزارت صنعت، از ممنوعیت صادرات به تعیین عوارض تغییر پیدا کرده است. وی در ادامه گفت به نظر می رسد که چیزی که فعالان اقتصادی را اذیت می کند، ممنوعیت صادرات نیست، بلکه نوسانات نرخ ارز می باشد.</p>
<p>بانک مرکزی</p>	<p>سید مصطفی سیدین بیان نمود بانک مرکزی در این خصوص تصمیم گیر نمی باشد، زیرا تصمیمات در هیأت امنای صندوق توسعه ملی گرفته می شود. به عبارت دیگر در مورد استمهال یا تقسیط صندوق باید تصمیم بگیرد، همانطور که به صورت موردی هم بانکها رسیدگی می کنند و صندوق به آن ها اجازه استمهال می دهد. وی در ادامه افزود در حال حاضر سیاست بانک مرکزی این است که فروش از بابت اقساط صندوق توسعه ملی، به نرخ نیمایی است مگر برای کالاهای اساسی و دارویی که ارز با نرخ ۴۲۰۰ تومانی براساس مصوبه ۱۶ مرداد سال ۹۷ فروخته می شود؛ <u>لذا اگر قرار است برای کالاهایی که مشمول قیمت گذاری هستند، نرخ ۴۲۰۰ تومانی فروخته شود تا با صندوق تسویه کنند، حتما برای سال ۹۸ مصوبه سران سه قوه را نیاز دارد.</u></p>

بند دوم: استفاده از نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی جهت حل مشکل تسهیلات گیرندگان از صندوق توسعه ملی

در اوایل سال ۹۷ و قبل از بخشنامه های ارزی بانک مرکزی، متقاضیان مربوطه با تأمین مبلغ اقساط از محل منابع در دسترس و یا با تأمین معادل ریالی اقساط مربوطه نزد بانک عامل و خرید ارز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با نرخ رسمی (دلار حدود ۴۲ هزار ریال) از طریق بانک مربوطه نسبت به تسویه اقساط خود اقدام می نمودند؛ لیکن در حال حاضر می بایست مطابق آخرین دستورالعمل ها و بخشنامه های صادره، با خرید ارز از بازار ثانویه نسبت به تسویه اقساط تسهیلات دریافتی خود اقدام نمایند. « در بند ۳۴ بخشنامه ارزی بانک مرکزی تحت عنوان بخشنامه تأمین ارز مصارف خدماتی چنین آمده است که "تأمین ارز جهت بازپرداخت تسهیلات اعطایی (اعم از اصل، سود و وجه التزام تاخیر تادیه دین) به تسهیلات گیرندگان از محل منابع بانکها و صندوق توسعه ملی به نرخ بازار بلامانع است» و در سال ۹۸ نیز طبق ابلاغ بانک مرکزی به نرخ بازار دوم ارز و از طریق سامانه نیما باید اقدام کنند که این امر به جهت افزایش یکباره نرخ ارز به میزان بیش از دو برابر، وجود نرخ های متفاوت از یک سو و از سوی دیگر عدم وجود ارز قابل خریداری در سامانه نیما، سبب شده است، جریان نقدی طرح های مورد تأمین مالی و بازپرداخت اقساط آن ها تحت تأثیر قرار گرفته و امکان تأمین و تسویه اقساط مقدور نگردد.

به گفته نماینده قاسم داریان، رییس دایره تسهیلات ارزی بانک مرکزی در جلسه کارگروه کارشناسی مورخ ۹۸/۰۲/۱۵ صندوق توسعه ملی در سال ۹۰ ایجاد شده است و تاکنون بانک مرکزی به تأمین ارز جهت بازپرداخت تسهیلات صندوق ورود پیدا نکرده است، لیکن بانک مرکزی با توجه به نوسانات نرخ ارز به مساعدت تسهیلات گیرندگان ورود پیدا کرد و امکان تأمین ارز را برای مقطع کوتاهی با نرخ ۴۲۰۰ تومانی و پس از آن، ارز نیمایی فراهم نمود؛ لذا این موضوع فقط مساعدتی بوده و ممکن است این سیاست هم تغییر پیدا کند.

به گفته فعالان اقتصادی، ریاست جمهوری طی نامه ای در خصوص آب شیرین کن ها به بانک مرکزی اعلام نموده است تا سقف ۱۰

میلیون دلار، نسبت به تامین ارز متناسب با اقساط تسهیلات ارزی سررسید گذشته و دارای سررسید در سال های ۹۷ و ۹۸ با نرخ ارز دولتی ۴۲۰۰ اقدام کند؛ بنابراین پیشنهاد می شود با سایر حوزه ها نیز اینگونه برخورد شود، کما اینکه در اوایل سال ۹۷ این اقدام صورت گرفت و فعالان اقتصادی نیز تسویه را انجام دادند.

بند سوم: بررسی گشایش اعتبار ریالی و محاسبه و تقسیط ۵ ساله اقساط تولیدکنندگان کالاهایی که مشمول قیمت گذاری سازمان حمایت

جناب آقای شریعتمداری، وزیر وقت صنعت، معدن و تجارت، طی نامه ای در جهت حل مشکلات فعالان اقتصادی در بازپرداخت تسهیلات از حساب ذخیره ارزی، راه حلی را ارائه نمودند که به درخواست فعالان اقتصادی و با استناد به بند آخر آن نامه که نوشته شده است «پیشنهادات آن نامه به سایر تسهیلات اعتباری ارزی نیز تسری یابد.» درخواست نموده اند که با أخذ مصوبه از سران سه قوه، امکان تسری پیشنهاد آن نامه مبنی بر اینکه اصل بدهی ارزی با احتساب نرخ سود ارزی مندرج در قرارداد به نرخ گشایش اعتبار به ریال تبدیل شده و در اقساط ۵ ساله با سود مستقل ۱۵ درصد محاسبه و دریافت شود. فراهم شود.

بند چهارم: بررسی اجرای تبصره (۳) ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید در پوشش نوسانات نرخ ارز از طریق مشتقات ارزی (استفاده از مشتقات ارزی از جمله قراردادهای آتی ارز در کنار سامانه نیما و بازار متشکل ارزی)

بخش مالی بخش مهمی از هر نظام اقتصادی را در سطح کلان تشکیل می دهد. بخش واقعی اقتصاد شامل مصرف، سرمایه گذاری، صادرات و واردات بدون وجود این نظام مالی، کارایی نخواهد داشت. بخش مالی ابزارهای مورد نیاز را برای جمع آوری پس انداز و سرمایه های کوچک در دست مردم و پول لازم برای انجام مبادلات را فراهم می آورد و نقدینگی را به سمت بخش های کارآمد اقتصادی برای رسیدن به توسعه هدایت می کند. برخورداری از بازارهای پیشرفته از جمله ویژگی های اقتصادی کشورهای توسعه یافته صنعتی محسوب می شود. این بازارها و ابزارهای مربوط به آن ها با سلیق اقشار مختلف سازگار است؛ از طرفی هم از دیدگاه نظری هر فعالیت اقتصادی توأم با درجه ای از ریسک می باشد که این ریسک جزء جدایی ناپذیر زندگی است و نمی توان آن را کاملاً حذف کرد، بنابراین یکی از دغدغه های اصلی صاحبان سرمایه های اقتصادی است؛ به طور مثال نوسان نرخ ارز برای تولید کننده، صادر کننده، واردکننده اهمیت بسیاری دارد، شرکت های تولیدی که تمام یا بخشی از مواد اولیه خود را از خارج مرزهای یک کشور تهیه می کنند و یا تمام یا بخشی از محصولات خود را به خارج از مرزهای یک کشور صادر می کنند و از آنجا که قیمت ها (نرخ های ارز) نوسانات گسترده و مداوم دارند با ریسک نرخ ارز مواجه هستند، لذا ضرورت کاهش ریسک در مبادلات ارزی ضروری به نظر می رسد. این بحث در طول زمان سیر تکاملی خود را طی کرده است. روش های متعددی برای مواجهه با ریسک وجود دارد که یکی از روش های مواجهه شدن با آن، پوشش ریسک و استفاده از مشتقات است که می توان با استفاده از این ابزارها، پیامدهای زیانبار نوسان ارز را به میزان قابل توجهی کاهش داد.

ابزارهای مشتقه به مجموعه قراردادهایی اطلاق می شود که دارای خصوصیات مشترکی بوده و قابل معامله هستند و ارزش آن از ارزش دارایی پایه یا شاخص های مربوط نظیر ارزها، کالاها، نرخ های بهره، اوراق بهادار، شاخص اوراق بهادار نشأت می گیرد و جنبه حیاتی ابزارهای مشتقه این است که قراردادهای مالی هستند؛ بدین معنا که به ندرت به تحویل فیزیکی منجر می شود و بیشتر به صورت پرداخت اختلاف قیمت خاتمه می یابند. نکته کلیدی در ابزارهای مشتقه این است که تحویل دارایی پایه تا زمانی در آینده به تأخیر

می افتد. تغییرات قیمت در مشتقات تابعی از تغییرات قیمت دارایی پایه آن ها است. ابزارهای مشتقه یا مشتقات به چهار گروه اصلی، قراردادهای آتی، پیمان های آتی، قراردادهای اختیار معامله و قراردادهای معاوضه تقسیم می شوند. لازم به ذکر است از جمله ضرورت های اقتصادی استفاده از مشتقات ارزی در ایران عبارتند از :

۱. در ۱۸ دی ماه ۱۳۹۷ در یک هزار و دویست و شصت و چهارمین جلسه شورای پول و اعتبار موضوع "بازار متشکل معاملات ارزی" مطرح و مورد تصویب قرار گرفت. در این مصوبه ذکر شد که به منظور ساماندهی و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارا، "بازار متشکل معاملات ارزی" تشکیل می شود تا ارزشها در آن بصورت نقد مطابق مقررات این مصوبه و سایر مقررات مرتبط با آن در بستر الکترونیکی مورد معامله قرار گیرند. لذا معاملات پس از راه اندازی بازار متشکل به صورت نقدی می باشد که تاکنون نیز راه اندازی نشده است.
۲. مشکل صادرکنندگانی که نیاز به واردات مواد اولیه دارند، این است که از قیمت مواد اولیه در شش ماه آینده اطلاعی ندارند و از آنجایی که ممکن است بازار نوسان داشته باشد، با نااطمینانی مواجه هستند و اگر امکان ایجاد مشتقات برای آن ها وجود داشته باشد، در صادرات غیر نفتی ثبات ایجاد خواهد شد.
۳. کسانی که از حساب ذخیره ارزی و یا صندوق توسعه ملی تسهیلات دریافت می کنند، برای بازپرداخت وام ارزی با نوسان ارز مواجه شده اند که ممکن است بازپرداخت ارز به تعویق افتد، ولی اگر بازاری باشد تا آن ها به هنگام بازپرداخت، ارز را به صورت آتی خریداری کنند، پرداخت های معوقه نیز وجود نخواهد داشت.
۴. در ایران معامله بسیاری از کالاهای وارداتی و صادراتی نظیر محصولات کشاورزی، فلزات، پتروشیمی، نفت، فرآورده های نفتی، پذیرفته شده است بنابراین طراحی ابزاری به منظور پوشش ریسک ناشی از نرخ ارز ضروری است.
۵. گسترش معاملات بین المللی و مشارکت سرمایه گذاران خارجی نیازمند ابزاری جهت پوشش ریسک ناشی از نوسان نرخ ارز می باشد.
۶. در حال حاضر و با توجه به ثبات ارزی که وجود دارد، می توان مشتقات را در بازار ارز راه اندازی نمود.

❖ اهم نظرات در خصوص عدم اجرای تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید و راه اندازی مشتقات در جلسات کارگروه کارشناسی شورا به شرح ذیل است:

دستگاه	نظرات در مورد تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید و استفاده از مشتقات
وزارت امور اقتصادی و دارایی	- رویا عاطفی منش، رییس گروه ارز وزارت امور اقتصادی و دارایی بیان نمود علت عدم اجرای تبصره ۳ ماده ۲۰ در تدوین آیین نامه را مخالفت بانک مرکزی بوده است. به گفته وی بانک توسعه صادرات در جلسات تدوین آیین نامه تبصره ۳ ماده ۲۰، قبول کرد به نحوی که ریسک تقسیم شود، برخی از صادرکنندگان را بیمه نماید. آن ها بازه ۵ درصد را در نظر گرفته بود ولی به دلیل اینکه نوسانات نرخ ارز، بیشتر از آن بود؛ تحقق نیافت و تدوین آیین نامه مسکوت ماند. وی به عنوان نماینده وزارت اقتصاد، تنها راه برای پوشش نوسانات نرخ ارز را استفاده از مشتقات که تمام دنیا از آن استفاده می کنند از جمله قراردادهای آتی ارز دانست که با ثبات نرخ ارز امکان راه اندازی آن وجود دارد.
	- شادی اصفیاء، معاون مدیرکل بیان نمود در شرایط تحریمی، ریسک ها باید تقسیم شوند و نباید تمام ریسک ها بر دوش

<p>یک نفر باشد و از طرفی هم بانک مرکزی ارزی ندارد تا در اختیار این تسهیلات گیرندگان قرار دهد تا بازپرداخت به صورت ارزی داشته باشند. وی در ادامه افزود وزارت امور اقتصاد نیز موافق راه اندازی و استفاده از ابزارهای مشتقه در پوشش نوسان نرخ ارز است که زمینه آن را سازمان بورس ایجاد کرده است.</p>		
<p>حاجی آقایی بیان نمود بانک مرکزی در سال ۸۹ آیین نامه اجرایی مبادلات ارزی - ریال را به شبکه بانکی، ابلاغ نمود، لیکن به دلیل تحریم ها، اجرا نشده است. وی در ادامه به عدم وجود الزامات راه اندازی مشتقات در کشور اشاره نمود و گفت از جمله الزامات این است که باید خریدار و فروشنده بی شمار باشند تا بازار مفهوم پیدا کند و نباید تنها یک عرضه کننده به نام بانک مرکزی در بازار باشد. دومین الزام این است که شرایط باید غیرتحمیلی باشد و شبکه بانکی که می خواهد این را اجرا کند با پشتوانه باشد. این مشتقات به پشتوانه سند تجاری باشند ولی بانک های ایرانی فقط ریال دارند و به خاطر تحریم ها همه دارایی ها در خارج از ایران قفل هستند. سومین الزام قابل پیش بینی بودن بازار است و چهارمین الزام این است که دولت سیاست تثبیت مالی را باید اجرا می کرد ولی این کار به درستی انجام نشده است و نباید شرایط تورمی و رکودی در کشور وجود داشته باشد. وی در ادامه افزود که بانک مرکزی بازار متشکل پولی را ایجاد کرده است که به زودی فعال خواهد شد و در نظر دارد که پس از راه اندازی شدن بازار نقد؛ در گام دوم، حوالجات ارزی را راه اندازی کند و سپس این ابزار را راه اندازی نماید.</p>	<p>بانک مرکزی</p>	
<p>- علی پناهی، معاون عملیات و نظارت بورس کالا بیان نمود بحث پوشش نوسانات نرخ ارز سال هاست که مطرح است و سازمان بورس، در یک مقطعی بورس کالا را مکلف نمود تا مشتقات از جمله قرارداد آتی ارز را راه اندازی نماید؛ لذا هم امکان و هم زمینه عملیاتی آن به لحاظ فنی وجود دارد ولی به دلیل چند نرخی بودن ارز، راه اندازی نشد وی در ادامه افزود علیرغم چند نرخی بودن ارز هم می شود، قرارداد آتی ارز را راه انداخت، زیرا درست است که در بلند مدت همیشه نرخ افزایشی است ولی در کوتاه مدت، ۵ روز کاهشی و ۱۰ روز افزایشی خواهد بود و این موضوع، سبب می شود تا بازاریسازها در این حوزه، وارد شوند و زیان ها کمتر شود و پرداخت مابه التفاوت در ۲ یا ۳ سال اتفاق می افتد. مشتقات کمک می کند تا هر کسی که ارز دارد، وارد بازار شود. وی در ادامه افزود پوشش از طریق بیمه کردن امکان پذیر نمی باشد و در دنیا هم متداول نیست.</p> <p>- ناصر پور، معاون توسعه بازار شرکت بورس کالا بیان نمود فعالان اقتصادی از این ناراضی نیستند که قیمت ۴۲۰۰ تومانی ارز افزایش یابد بلکه این است که بازار برای آن ها قابل پیش بینی نیست ولی مشتقات بازار را قابل پیش بینی می کند. وی در ادامه افزود اصل، راه اندازی و استفاده از ابزارهای مشتقه می باشد و مهم این است که بانک مرکزی این ابزار را راه اندازی نماید، چه داخل بورس و چه خارج از بورس؛ زیرا این بازار بدون حضور بانک مرکزی موفق نخواهد بود.</p>	<p>شرکت بورس کالا</p>	
<p>سید مهدی بنی طبا، نماینده مرکز پژوهش های مجلس اظهار داشت همه چیز را باید با هم دید، نمی توان در مورد هجینگ صحبت کرد ولی از نظام ارزی چیزی نگفت و نمی توان در مورد بازپرداخت تسهیلات صندوق توسعه ملی صحبت کرد ولی بازگشت ارز، ندید گرفته شود. وی در ادامه افزود طبق قانون برنامه باید نظام ارز، شناور مدیریت شده باشد ولی از آنجایی که نظام ارزی شناور مدیریت شده، اجرا نشده است، یک تجربه دائماً در کشور در حال تکرار است؛ لذا پله اول این است که نظام ارزی شناور مدیریت شده را مستقر نمایند. باید زمینه هایی را فراهم کرد تا نظام ارزی شناور مدیریت شده مستقر شود؛ تا در زمان مناسب این قراردادها راه اندازی شوند و بانک مرکزی هم از طریق کارگزاری های خود ایفای نقش نماید.</p>	<p>مرکز پژوهش های مجلس</p>	

رئوس ایرادات و مشکلات به شرح ذیل است:

- تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید جهت تهیه آیین نامه پوشش نوسانات نرخ ارز و حل مشکلات فعالان اقتصادی از جمله تسهیلات گیرندگان صندوق توسعه ملی تهیه نشده است.

- در دنیا، راه اندازی مشتقات ارزی به علت پوشش نوسانات نرخ ارز و در زمان نوسان نرخ ارز راه اندازی شده است.

- اصل راه اندازی و استفاده از ابزارهای مشتقه می باشد و مهم این است که بانک مرکزی این ابزار را راه اندازی نماید، چه داخل بورس و چه خارج از بورس.

- فعالان اقتصادی از این ناراضی نیستند که قیمت ۴۲۰۰ تومانی ارز افزایش یابد بلکه این است که بازار برای آن‌ها قابل پیش‌بینی نیست و مشتقات بازار را قابل پیش‌بینی می‌کند.

- در مورد صندوق توسعه ملی می‌گویند که از محل ارز صادراتی، بازپرداخت صورت گیرد، لیکن باید صادراتی وجود داشته باشد تا ارز آن به صندوق داده شود؛ به علاوه آنکه برخی از کالاها زیر نظر سازمان حمایت هستند و باید به قیمت کمتر فروخته شوند و یا دارای ممنوعیت و یا عوارض صادراتی هستند.

- بانک مرکزی تعدادی از طرح‌ها را با نرخ ۴۲۰۰ تومانی تسویه کرده است ولی اکنون که ارز چند برابر شده است، بعید است طرح‌هایی وجود داشته باشند که با نوسانات چند برابری توجیه پذیر باشند.

- صندوق توسعه ملی به صورت هیأت امنایی اداره می‌شود و تبعیتی از بانک مرکزی ندارد و در قرارداد، بانک‌های عامل را می‌شناسد که باید به صندوق ارز برگردانند و اگر اقساط توسط مشتری بانک پرداخت نشود، بانک‌های عامل از اموال مشتری برمی‌دارند و یا شرکت را در سرفصل غیرجاری می‌برند که در این صورت، این شرکت دیگر نمی‌تواند حتی دسته چک داشته باشد.

- در خصوص بازپرداخت کسی می‌تواند ارز را برگرداند که صادرات داشته باشد. مشتری بانک که تسهیلات را دریافت کرده و از مرداد ۹۶ مکلف به پرداخت است، ولی اکنون صادراتی ندارد که پرداخت کند، زیرا کانالی برای دریافت وجه خود ندارد. گفته می‌شود که از سامانه نیما، ارز خریداری شود. به طور مثال از مرداد ۱۰ قسط به صندوق توسعه ملی، بازپرداخت صورت گرفته است ولی بانک امکان دریافت یک قسط از سامانه نیما را دارد و ۹ قسط دیگر از منابع بانک پرداخت می‌شود.

- مشکل دیگر نوسانات شدید نرخ ارز است، زیرا اصلاً قابل محاسبه نیست و مشتری باید تا چه اندازه ریال، برای تامین بدهد. درست است که از متقاضی اقرارنامه گرفته می‌شود ولی کانالی برای ارز آوردن نیز باید وجود داشته باشد. بانک‌ها با یک تلرانسی محاسبه نموده و وثیقه را دریافت کرده‌اند و اکنون وثیقه‌های دریافتی، برای بازپرداخت وام‌های صندوق و نوسانات نرخ ارز کافی نیستند و بانک‌ها به شدت در معرض ریسک قرار دارند.

- در خصوص مشکلات فعالان اقتصادی، نمایندگان مجلس با جناب آقای نهبوندیان مکاتباتی را انجام دادند و ایشان نیز در ۳ بند راهکارهایی را پیشنهاد دادند که البته این راهکارها از جمله استمهال موقتی می‌باشد تا فعلاً شرکت‌ها در سرفصل غیرجاری نروند، لذا باید به بانک‌ها اجازه استمهال داده شود.

- ریاست جمهوری طی نامه‌ای در خصوص آب شیرین‌کن‌ها به بانک مرکزی اعلام نموده است تا سقف ۱۰ میلیون دلار، نسبت به تامین ارز متناسب با اقساط تسهیلات ارزی سررسید گذشته و دارای سررسید در سال‌های ۹۷ و ۹۸ با نرخ ارز دولتی ۴۲۰۰ اقدام کند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود با سایر حوزه‌ها نیز اینگونه برخورد شود، کما اینکه در اوایل سال ۹۷ این اقدام صورت گرفت و فعالان

ایرادات و
مشکلات
مطروحه

<p>اقتصادی نیز تسویه را انجام دادند.</p> <p>- صادرکنندگان نمی‌توانند به کشورهایی که با آن‌ها کار می‌کنند، نرخ‌های متفاوتی اعلام نمایند. بر این مبنا، ستاد اقتصادی در جلسه مورخ ۹۶/۱۰/۱۷ با حضور رییس جمهور، تصمیماتی را جهت اقدام ابلاغ نمود. در بند ۹ این ابلاغیه تکلیف شده است که بانک مرکزی پیشنهاد لازم در خصوص فروش ارزهای آتی برای پروژه‌هایی که در حال حاضر از صندوق توسعه ملی وام ارزی می‌گیرند، تهیه و با احتساب تغییرات نرخ ارز که باید طی سال‌های بعد پرداخت شود، به هیأت امنا ارائه نمایند. نباید وام‌گیرندگان امروز صندوق توسعه ملی از بازپرداخت وام‌های ارزی در آینده به دلیل تغییرات ارزی نگرانی داشته باشند؛ لیکن تاکنون این بند از مصوبه ستاد اقتصادی از سوی بانک مرکزی اجرا نشده است. وی در ادامه افزود باید این مصوبه که نظر رییس جمهور است، اجرا شود.</p> <p>- وظایف و اختیارات صندوق نشأت گرفته از اساسنامه آن می‌باشد که مصوب مجلس است. طبق اساسنامه صندوق، منابع صندوق، ارزی است و بازپرداخت اقساط آن نیز طبق نظام نامه صندوق باید به صورت ارزی باشد و قابل تغییر نیز نمی‌باشد. بنابراین صندوق به لحاظ قانونی و در این سطح نمی‌تواند نظر دهد که آیا بازپرداخت می‌تواند به ریال تبدیل شود یا خیر و این امر نیازمند تصویب در سران سه قوه می‌باشد.</p>	
<p>❖ جلسه کارگروه کارشناسی اول مورخ ۹۸/۰۲/۱۵: موضوع بررسی پیشنهاد نحوه تسویه وام‌های ارزی از صندوق توسعه ملی، در جلسه کارگروه کارشناسی شورای گفتگو در تاریخ ۹۸/۰۲/۱۵ در اتاق ایران با حضور نمایندگان از اتاق ایران، اتاق تهران، بانک مرکزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، بانک ملت، بانک ملی، بانک پارسیان، بانک صادرات ایران، صندوق توسعه ملی، سازمان بورس، شرکت بورس کالا، مرکز پژوهش‌های مجلس، کنفدراسیون صادرات ایران، گروه صنعتی زر برگزار گردید، در آن جلسه بیان شد که تنها راه برای پوشش نوسانات نرخ ارز، استفاده از مشتقات از جمله قراردادهای آتی ارز می‌باشد.</p> <p>❖ جلسه کارشناسی دوم مورخ ۹۸/۰۷/۲۳: موضوع رسیدگی به مشکلات فعالان اقتصادی در بازپرداخت وام‌های ارزی از صندوق توسعه ملی با حضور نمایندگان اتاق ایران، اتاق کرج، گروه سیلوکه کالا، معاونت اقتصادی ریاست جمهوری، کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی، بانک مرکزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، صندوق توسعه ملی، سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، کانون بانک‌های خصوصی، بانک ملی، بانک ملت و بانک صادرات ایران بررسی گردید و مقرر شد ابتدا صندوق توسعه ملی آمار اشخاصی که از صندوق توسعه ملی تسهیلات دریافت نموده‌اند و در بازپرداخت دچار مشکل شده‌اند؛ همچنین اقدامات صورت گرفته صندوق توسعه ملی در خصوص راهکارهای پیشنهادی معاونت اقتصادی رییس جمهور و راهکارهای پیشنهادی صندوق توسعه ملی برای حل مشکل فعالان اقتصادی پس از طرح موضوع در کمیته اعتباری این صندوق را در اسرع وقت به دبیرخانه شورای گفتگو منعکس نماید.</p> <p>• لازم به ذکر است دبیرخانه شورای گفتگو، نامه استعلام به شماره ۹۸/۰۷/۲۸/ص مورخ ۹۸/۰۷/۲۸ را به صندوق توسعه ملی ارسال نموده است.</p> <p>❖ جلسه کارشناسی سوم مورخ ۹۸/۰۷/۳۰: موضوع "بررسی راه‌اندازی بازار ارز در قالب معاملات مشتقات ارزی" در تاریخ ۹۸/۰۷/۳۰ در اتاق ایران و با حضور نمایندگان از اتاق ایران، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، مرکز پژوهش‌های</p>	<p>جمع‌بندی جلسه کارشناسی</p>

<p>مجلس و شرکت کالای بورس ایران بررسی گردید و مقرر شد تا اجرای تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید با استفاده از مشتقات ارزی جهت حل مشکلات فعالان اقتصادی از جمله تسهیلات گیرندگان از صندوق توسعه ملی در صحن اصلی شورای گفتگو مطرح گردد.</p>	
<p>الف) راهکار برای پوشش نوسانات نرخ ارز: با عنایت به ثبات ارز در حال حاضر و نبود نوسانات نرخ ارز، براساس تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید، بانک مرکزی با همکاری سازمان بورس اوراق بهادار و وزارت امور اقتصادی و دارایی، امکان استفاده از مشتقات ارزی را در کنار سامانه نیما و بازار متشکل ارزی، ایجاد نماید.</p> <p>ب) راهکارهای کوتاه مدت برای حل مشکلات تسهیلات گیرندگان از صندوق توسعه ملی: شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی یکی از پیشنهادات ذیل را جهت تصمیم گیری به سران سه قوا منعکس نماید:</p> <p>۱. بانک مرکزی برای تسویه و بازپرداخت تسهیلات از صندوق توسعه ملی به تسهیلات گیرندگان که مشمول قیمت گذاری سازمان حمایت هستند و یا دارای ممنوعیت صادرات و یا مشمول پرداخت عوارض صادرات هستند، ارز با نرخ رسمی (دلار ۴۲۰۰ تومان و یورو ۴۸۰۰ تومان) بفروشد.</p> <p>و یا</p> <p>۲. راهکارهای پیشنهادی معاونت اقتصادی ریاست جمهوری به شرح ذیل ارسال گردد:</p> <p>- به منظور بررسی مشکلات و شناسایی سازوکار اجرایی مناسب، شرکتهای موضوع این نامه به صندوق توسعه ملی، مراجعه تا نسبت به تفکیک شمولیت هر کدام از شرکت ها، نسبت به بحث قیمت گذاری سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان براساس نرخ ارز رسمی و نیز ممنوعیت صادرات و یا محدودیت صادرات در شرایط فعلی اقدام گردد.</p> <p>- در مورد آن دسته از شرکتهایی که به طور همزمان، مشکل قیمت گذاری و ممنوعیت صادرات و یا محدودیت صادرات (عوارض صادراتی) دارند، با مشارکت وزارت صنعت، معدن و تجارت نسبت به بررسی اصلاح شیوه قیمت گذاری و همچنین حذف سیاست ممنوعیت یا محدودیت صادرات، اقدام و اتخاذ تصمیم گردد.</p> <p>- صندوق توسعه ملی در مورد تعدادی از شرکت های باقی مانده که با وجود اقدامات و مساعدت های پیش گفته دچار مشکل خواهند بود، از راهکار استمهال و تقسیط بیشتر از مدت زمان پیش بینی شده در مقررات صندوق (بیشتر از ۱۲۰ ماه و ۱۴۴ ماه در مناطق کمتر برخوردار) استفاده نماید.</p> <p>و یا</p> <p>۳. برای تسویه با صندوق توسعه ملی، اصل بدهی ارزی با احتساب نرخ سود ارزی مندرج در قرارداد به نرخ گشایش اعتبار به ریال تبدیل شده و در اقساط ۵ ساله با سود مستقل ۱۵ درصد محاسبه و دریافت شود.</p>	<p>پیشنهاد دبیرخانه</p>
<p>۱. مستندات قانونی به ویژه " اساسنامه صندوق توسعه ملی، نظام نامه صندوق توسعه ملی، تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید، مصوبه ستاد اقتصادی مصوب ۱۳۹۶؛ ۲. نامه شماره ۹۸/۲۹۷۵ مورخ ۹۸/۰۶/۳۱ اتاق البرز خطاب به شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی؛</p>	<p>فهرست مستندات و مدارک</p>

پشتوانه	
	۳. نامه شماره ۳۵۵۳ مورخ ۹۸/۰۱/۲۶ مجلس شورای اسلامی خطاب به ریاست جمهوری؛
	۴. نامه جناب آقای نهبوندیان، معاونت اقتصادی ریاست جمهوری خطاب به رییس دفتر محترم رییس جمهور؛
	۵. نامه شماره ۷۳۷۳۶ مورخ ۹۸/۰۶/۱۴ ریاست جمهوری خطاب به بانک مرکزی؛
	۶. نامه شماره ۱۳۳۴ مورخ ۹۸/۰۷/۲۹ ریاست جمهوری خطاب به صندوق توسعه ملی؛
	۷. نامه شماره ۹۸/م۲۰۹۶۲ مورخ ۹۸/۰۶/۳۰ ریاست جمهوری خطاب به بانک مرکزی در خصوص آب شیرین کن ها؛
	۸. نامه شماره ۹۸/۲۵۳۰۶۹ مورخ ۹۸/۰۷/۲۴ بانک مرکزی خطاب به ریاست جمهوری؛
	۹. نامه استعلام به شماره ۹۰۴۵/ص مورخ ۹۸/۰۷/۲۸ شورای گفتگو خطاب به صندوق توسعه ملی.